

внутренние и внешние институты, которые формируют институциональную среду под влиянием основных детерминантных факторных общественных сил (экономических, культурных, властных и организационных).

В процессе концептуального обоснования развития социума в агросфере необходимо использовать подход на основе институциональной иерархии. Иерархическая система координации развития сельского социума должна формироваться с учетом демографических, экономических, социальных, территориальных, пространственно-экологических особенностей. Для формирования базиса научного сопровождения аграрной политики и стратегий развития агросферы необходимым является теоретико-методологическое обоснование развития сельского социума в пространственно-экономико-эколого-демографическом контексте.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Fukuyama F. The End of History and the Last Man. New York: "Basic Books", 1991. P. 45-56.
2. Єременко В. Соціальна економіка в концепції еволюції соціально-економічних систем // Економіка України. 2008. № 12. С. 19–28.
3. Крылатых Э.Н. Агропродовольственные системы: исследование процессов интеграции, конкуренции, инновации. Москва. 2006. С. 89-92.
4. Гукасова Н. Р. Социально-ориентированная модель муниципального развития. Вектор науки ТГУ. Серия: Экономика и управление. 2013. № 1 (12). С. 40-42.
5. Brunner Karl. The Perception of Man and the Conception. Two Approaches to Understanding Society // Economic Inquiry. 1987. July. v.25. P. 367-388.
6. Torre A. Traversac J. B. Territorial Governance: Local Development, Rural Areas and Agrofood Systems [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://spatial-economics.com/eng/images/4_2011/ukrainsky.pdf.
7. Дем'яненко С. І. Агрохолдинги в Україні: процес становлення та розвитку // Економіка України. 2009. № 12. С. 50-61.
8. Мороз О.О. Діяльність інтегрованих сільськогос-

THE CONCEPT OF SOCIETY AS A THEORETICAL AND METHODOLOGICAL DEVELOPMENT OFF AGROSPHERE

© 2013

I.I. Kravchuk, Ph Dr., associate professor, professor of the department of management organizations
Zhytomyr National Agroecological University, Zhytomyr (Ukraine)

Annotation: The trend of development of a vision of society in theoretical and methodological development off agrosphere. Found particularly identifying the categories of "agrarian society" and "rural society." Approaches to the analysis of agricultural sphere on the basis of allocation of territorial, socio-economic, demographic components. Proposed the use of system-institutional approach and proved its advantages in the process of formation of the concept of society in the agricultural sphere.

Keywords: agrarian society, rural society, territorial and economic and demographic development, institutional environment, the system agrosphere.

УДК 336.71

СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К КЛАССИФИКАЦИИ ФИНАНСОВЫХ ИННОВАЦИЙ

© 2013

И.А. Крюкова, кандидат экономических наук, доцент кафедры экономической теории и экономики предприятия
Одесский государственный аграрный университет, Одесса (Украина)

Аннотация: В статье рассмотрены современные отечественные и зарубежные методические концепции определения сущности финансовых инноваций, типологизация их видов и упорядочение состава. По результатам проведенных научных исследований усовершенствован методический базис составляющих элементов и классификационных признаков финансовых инноваций современных предприятий. Раскрыты основные функциональные особенности инноваций финансового характера с позиций их основных задач на уровне предприятия.

Ключевые слова: финансовые инновации, инновационное развитие, финансовые технологии, финансовое обеспечение, финансовые потоки.

Постановка проблемы. Вітчизняна теорія та практика беззаперечно довела існування єдиного шляху економічного зростання та забезпечення конкурентних переваг суб'єктів господарювання в сучасних ринко-

подарських підприємств // Економіка АПК. 2012. № 4. С. 96-101.

9. Kowalczyk S. Globalisation of agribusiness – characteristics, dimensions, consequences // Zagadn. Ekon. roln. 2010. № 2. P. 6-26.

10. Tiebout Ch. M. A Pure Theory of Local Expenditures // Journal of Politic Economy. 1956. October. P. 416-424.

11. Vowinckel K. Zum Begriff Lebensraum // Zeitschrift fur Geopolitik. 1939. S. 638-639.

12. Шатохін А.М. Соціологія села. К.: Науковий світ. 2000. С. 34–36.

13. Попова О. Л. Сталій розвиток агросфери України: політика і механізми. К. ін-т екон. і прогнозів. НАН України. 2009. 352 с.

14. Бальцерович Л. Свобода і розвиток. Економія вільного ринку. Львів.: Б-ка журналу „Г”. 2000. С. 23–28.

15. Губені Ю.Е. Розвиток сільських територій: європейський досвід для Української практики // Соціально-економічні проблеми розвитку села і сільських територій: 7-мі річні збори Всеукр. конгресу вчених економістів-аграрників, 9-10 лист. 2005 р. Київ: ННЦ „Інститут аграрної економіки. 2005. С. 394–402.

16. Прокопа І. Сільські території України: дослідження і регулювання розвитку // Економіка України. № 6. 2007. С. 50–58.

17. Прокопа І.В., Беркута Т.В. Господарства населення в сучасному аграрному виробництві і сільському розвитку. НАН України; ін-т екон. та прогнозів. К. 2011. 240 с.

18. Українська модель аграрного розвитку та її соціоекономічна переорієнтація: наук. доп. / за ред. В.М. Гейця, О.М. Бородіної, І.В. Прокопи; НАН України, ін-т екон. та прогнозів. К. 2012. 56 с.

19. Юрчишин В.В. Аграрна політика в Україні на зламах політичних епох: історико-соціально-економічні нариси. К.: наук.-вироб. підпр-во «Видавництво «Наукова думка» НАН України». 2009. – 366 с.

20. Міщенко Д. А. Організаційні та інституційні механізми державного регулювання розвитку аграрного сектора економіки України: оцінка, ефективність, методологічні основи. Моногр. Донецьк. Юго-Восток. 2012. 483 с.

в національній економіці потребує пошуку ефективних важелів і інструментів фінансового забезпечення інноваційних перетворень. Розробка та впровадження у виробництво новітніх технологій, техніки, дієвих схем управління роботою персоналу підприємств об'єктивно вимагають фінансового базису їх застосування, який в сучасних перманентних умовах удосконалення методів управління втілюється у фінансові інновації та модернізацію технологій фінансового менеджменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження літературних джерел, присвячених обраній тематиці показують, що питанням фінансового забезпечення впровадження інновацій у господарську практику підприємств приділяється значна увага вітчизняних і зарубіжних вчених. За останні роки значної актуальності набувають пропозиції, пов'язані з формуванням ефективного механізму реалізації інновацій, обґрунтуванням фінансового базису їх забезпечення. Серед вчених, які присвячують свої наукові праці дослідженню проблем інноваційних процесів у фінансовій сфері, можна відмітити: Андрійчука В.Г., Дем'яненка М.Я., Саблука П.Т., Россоху В.В., Дадія О.І., Балабанова І., Маліка М.Й., Гришову І., Фельдмана А., Стецюка П.А. Значний вклад у розвиток інноваційної теорії і практики зробили зарубіжні вчені-економісти: Мертона Р., Міллера М., Туффано П., Фінерти Дж., Маршал Дж., Батилосси С. та ін. Поряд з цим, у вітчизняній науковій літературі віддзеркалюються лише окремі аспекти впровадження фінансових інновацій, й досі дискусійними залишаються питання складу, структури, функцій фінансових інновацій, що вимагає проведення подальших наукових досліджень у даній сфері.

Формування мети дослідження. Мета статті полягає у дослідженні науково-теоретичних та методичних засад визначення сутності і складу фінансових інновацій, функціональних особливостей їх реалізації на рівні підприємства, удосконалення методологічних аспектів класифікації фінансових інновацій.

Вклад основного матеріалу. Низький рівень інноваційної активності підприємств України в значній мірі визначається недостатніми обсягами та малорезультативними методами фінансового забезпечення інноваційної діяльності. В умовах обмеженості бюджетних джерел фінансування інноваційного розвитку, пріоритетними для приватних структур залишаються власні кошти та ресурси, залучені як у іноземних, так і у вітчизняних інвесторів. Підвищення результативності використання фінансових потоків, інвестованих в інноваційні розробки, можна забезпечити лише за рахунок впровадження інновацій фінансового характеру, головна функція яких полягає в оптимізації джерел і достатніх обсягів фінансування інноваційної діяльності національних підприємств.

Вітчизняні вчені погоджуються, що інноваційна діяльність носить комплексний характер і спрямована на комерціалізацію розробок шляхом перетворення наукових досліджень у нові продукти, що можуть бути впроваджені у господарську практику. При цьому, інноваційна діяльність охоплює всі аспекти функціонування господарських структур: пошук нових ідей і створення нематеріальних активів, організацію фундаментальних і прикладних досліджень, техніко-технологічну модернізацію, інформаційну, маркетингову, операційну діяльність [1,2].

В меншій мірі результати інноваційних перетворень втілюються у практику господарювання в сфері управління фінансовими ресурсами. При цьому, саме інновації фінансового походження здатні виступити в якості каталізатора інноваційних перетворень всіх сфер господарської діяльності та вивести управління на якісно новий рівень, що постане основою здійснення подальших інноваційних розробок.

Витоки фінансових інновацій знаходять своє відображення у ортодоксальних теоріях економічного

зростання та циклічності економічного розвитку М. Д. Кондратьєва, Й. Шумпеттера, які в якості основного фактора ринкової кон'юнктури розглядають сферу грошово-кредитного обігу, де значна увага приділяється питанням розміру та характеру розміщення позикового капіталу з урахуванням сприятливості його розміщення за різними секторами економічної системи [8]. Головним чинником індустріального розвитку вчені-класики називають кредит, як грошову форму капіталу, що активізує успіх інноваційних перетворень. Разом з тим, дані теорії циклічності і інноваційного розвитку обмежуються лише рамками грошово-кредитних відносин як форми функціонування капіталу і не враховують комплексний характер перетворення ресурсів у різні за значенням і обсягами фінансові потоки. Крім того, досить тривалий термін в якості домінуючих сфер інноваційного розвитку економічних систем розглядалися технічні розробки, технологічні, чинники соціального фактору.

Значення і актуальність інструментів фінансового походження зрости внаслідок виникнення світових фінансових криз, які показали необхідність розробки ефективного фінансового інструментарію регулювання економічних відносин на різних рівнях інституціонального управління. Прикладом зміни концептуальних засад і підходів до здійснення інноваційної діяльності та механізмів її регулювання і фінансового забезпечення є поява в 2002 р. наукової праці К. Переса «Технологічна революція і фінансовий капітал», яка базисом технологічної парадигми інноваційного розвитку називає фінансовий капітал та способи його нарощування і розподілу [9].

Виходячи з класичного трактування дефініції «інновація» сутність фінансових інновацій можна розкривати з позицій створення нового фінансового продукту, нової фінансової послуги, фінансової технології або способу організації фінансових відносин. Досліджуючи довгохвилову циклічну динаміку економічного зростання, Н.М. Пантелєєва згруповує фінансові інновації у площині функціонального призначення фінансового капіталу в шість типів: 1) фінансове забезпечення та впровадження нововведень; 2) розвиток і розповсюдження інновацій; 3) модернізація фінансових послуг; 4) залучення нових інвестиційних ресурсів і перерозподіл ризиків; 5) рефінансування зобов'язань; 6) сумнівні інновації [5] класифікація інновацій фінансового типу ґрунтується на фазах розвитку технологічного процесу (фаза зародження, впровадження, синергії та зрілості) і відображає циклічний процес розвитку економічної системи.

Із розвитком теорії та практики управління все більшої уваги з боку менеджерів заслуговує сфера фінансових відносин на різних рівнях господарювання. Інноваційний прорив в площині фінансового забезпечення розглядається вітчизняними авторами у призмі формування фінансової архітектури і фінансової безпеки, які актуалізують питання розробки та впровадження інновацій фінансового походження [3]. Потужний інноваційний прорив в сфері управління фінансами зумовив розвиток ринку похідних фінансових інструментів в європейських державах, США, Японії та інших розвинутих країнах. Результатом такого прориву стала поява нової галузі фінансової діяльності зі створення нових товарів фінансового походження – фінансової інженерії, продукти якої вітчизняні вчені називають інноваційними фінансовими інструментами.

Останні тенденції зростання фінансових ризиків, нестабільності та ризикованості економічних систем призвели до активізації процесів проектування, розробки, впровадження та комерціалізації інноваційних фінансових інструментів в сфері фінансового менеджменту, що стало основою створення фінансових інновацій.

Вивчення вітчизняної наукової літератури показало, що автори часто ототожнюють категорії «фінансові

інновації» та «фінансова інженерія». Саніна О.Р. і Бідник Н.Б. фінансову інженерію розглядають як процес створення фінансових інновацій, а фінансові інновації – як процес, який проявляється через створення фінансового ринку загалом [6]. Відомий у зарубіжній практиці фінансист Дж. Фіннерті, до процесу фінансової інженерії включає проектування, розробку й реалізацію інноваційних фінансових інструментів і процесів, а також творчий пошук нових підходів до вирішення проблем у сфері фінансів. Не зменшуючи цінності проведених досліджень, варто зазначити, що таке визначення є недосить неповним і обмеженим рамками макроекономічного регулювання і суто фінансовою сферою економічних відносин. В даному контексті використання фінансових інновацій розглядається в основному, як варіанти вирішення проблем внутрішніх і зовнішніх ринків і мало відповідають потребам інноваційного розвитку окремих господарюючих суб'єктів.

Серед наукової літератури досить часто зустрічаються методичні концепції, автори яких практично повністю отожднюють дефініції «фінансові інновації» та «фінансові інструменти» і трактують дані категорії як нові продукти на фінансових ринках. Поширення фінансових інструментів як об'єктів біржової торгівлі зумовило актуалізацію теорій їх виникнення та прикладних концепцій використання у господарській практиці. Фінансовий інструмент – це будь-який договір, унаслідок якого одночасно виникає фінансовий актив у одній компанії та фінансові зобов'язання в іншій [7]. За таким методичним підходом, дія фінансових інструментів найчастіше проявляється у механізмі взаємодії з іншими ринковими важелями: ціною, процентною ставкою, цінним папером, кредитом, обмінним кусом тощо [4]. В зарубіжній теорії та практиці фінансові інструменти часто розглядаються як деривативи, що також віддзеркалює їхній зв'язок із цінними паперами на фондовому ринку [11].

Вітчизняне законодавство не дає чіткого визначення категоріям «фінансові інструменти» або «фінансові інновації». З метою дослідження сутності та змісту дефініції «фінансові інновації» вважаємо доцільним розкриття концептуальних засад їх створення та впровадження у діяльність суб'єктів господарювання. Вихідним моментом у логічній моделі дослідження інновацій фінансового походження, на нашу думку, доцільно обрати площину новітніх фінансових технологій, впровадження яких на різних рівнях інституціонального управління віддзеркалюється у різних типах фінансових інновацій.

На відміну від вітчизняної наукової літератури, де специфіка здійснення фінансових інновацій не набула достатнього висвітлення, зарубіжні вчені досить чітко визначають дану економічну категорію. Так, професор економіки Паризького університету Д. Боссе розкриває зміст фінансових інновацій як сукупність нових технологій фінансово-кредитних операцій і нових фінансових продуктів. Такі інновації також можна асоціювати з генеруванням інформації, що одночасно вважається і новітнім продуктом і процесом. При цьому нові фінансові продукти сприяють створенню новітніх фінансових технологій.

Східної точки зору додержується й американський економіст Р. Туфано, який характеризує фінансові інновації як процес створення та популяризації нових фінансових інструментів, технологій, інститутів і ринків, що також інституційних інновацій, інноваційних продуктів та процесів [10].

Інші зарубіжні економісти погоджуються із зазначеним визначенням і додають до складу фінансових інновацій створення нових або удосконалення існуючих фінансових інститутів. З позицій розвитку фінансової системи розглядає фінансові інновації й директор Інституту грошових і економічних досліджень банку Японії Й. Судзукі, який зазначає, що фінансові інновації

генеруються тоді, коли існуюча фінансова система регулювання, практики та інститутів не відповідає сучасним умовам діяльності. Східне тлумачення інновацій наводить європейські практики, зокрема, директор англійської компанії «Морган Гренделл» Дж. Форсайт: «фінансова інновація – це процес, за допомогою якого фінансова система адаптує себе до нових умов» [12].

Представлені висновки та визначення підкреслюють принципову важливість й актуальність розробки і впровадження фінансових інновацій безпосередньо у господарську практику управління. Поряд з цим, методологічні аспекти визначення фінансових інновацій розкриваються в межах фінансової системи і висвітлюються, в більшій мірі, з позицій досягнення макроекономічних пропорцій розвитку (фінансова система, фінансовий ринок, фондовий ринок тощо). Дослідження сучасного стану розвитку вітчизняних підприємств свідчать про необхідність інноваційного розвитку не тільки на макrorівні управління національним господарством, але й на рівні окремих господарюючих суб'єктів. В практичній мікроплощині реалізація фінансових інновацій відкриває значні перспективи отримання нових результатів та впровадження нововведень у технічній, технологічній, соціальній та інших сферах господарської діяльності підприємств.

Дослідження домінуючих засад використання фінансових інновацій в теорії і практиці фінансового менеджменту дозволяють визначити основні їх складові, що розкривають склад і пояснюють зміст фінансових інновацій на рівні окремих суб'єктів підприємницької діяльності (рис 1).

Рис. 1. Склад фінансових інновацій підприємства

Склад та порядок формування і використання фінансових інструментів вітчизняних підприємств регламентується нормами міжнародних положень МСБО 27 «Консолідовані фінансові звіти та облік інвестицій в дочірні підприємства», 28 «Облік інвестицій в асоційовані компанії», 32 «Фінансові інструменти: розкриття та подання», 39 «Фінансові інструменти: визначення та оцінка», а також вітчизняні нормативні стандарти 12 «Фінансові інвестиції», 13 «Фінансові інструменти». У відповідності з даними нормативними стандартами фінансові інструменти, як складова частина фінансових інновацій підприємств, поділяються на шість категорій:

- I категорія: фінансові інструменти, які відображаються за справедливою вартістю з віднесенням різниці в оцінці на фінансові результати;
- II категорія: позики і дебіторська заборгованість;
- III категорія: фінансові інструменти, утримувані до погашення;
- IV категорія: фінансові інструменти, призначені для продажу;
- V категорія: інвестиції в асоційовані компанії;
- VI категорія: інвестиції в дочірні компанії.

Російськими дослідниками всебічно розглядається дефініція фінансового продукту як інноваційного продукту хеджування ризиків [13-15].

Збільшення уваги до удосконалення механізму застосування та поширення фінансових інструментів у сучас-

Таблиця 1.

Класифікація фінансових інновацій підприємств

Ознака	Вид фінансових інновацій	Характеристика
За характером	фундаментальні	поява нових концепцій та наукових підходів управління розвитком економічних систем
	прикладні	практичне застосування новітніх інструментів, технологій та продуктів фінансового менеджменту
За формою застосування	інновація - інструмент	використання новітніх інструментів фінансового характеру, які забезпечують вирішення завдань підприємства
	інновація - продукт	конкретні документи, програми, плани та розробки, використання яких дозволяє покращити результативність управління
	інновація - технологія	сукупність фінансових операцій та дій, спрямованих на удосконалення фінансового менеджменту
За об'єктом застосування	процесні	удосконалення послідовності та набору операцій в сфері управління фінансовою діяльністю, технологій фінансового менеджменту
	предметні	використання новітніх об'єктів фінансового управління: фінансові потоки, інформація
	структурні	удосконалення складу та структури базових параметрів фінансового управління: активів, портфелів, архітектури
За джерелами фінансування	власні	інновації, що фінансуються за рахунок власного капіталу підприємства
	залучені	інновації, що фінансуються за рахунок коштів, залучених у засновників підприємства
	позикові	інновації, що фінансуються за рахунок кредитів та коштів інвесторів
	змішані	інновації, що фінансуються за рахунок власних коштів, коштів учасників, інвесторів, державного та місцевого бюджетів
	національні	інновації, які фінансуються за рахунок резидентів країни
	закордонні	інновації, що фінансуються за рахунок іноземного капіталу
За місцем і роллю у господарській діяльності	базові	інновації, що призводять до кардинального оновлення системи управління господарською діяльністю
	локальні	інновації, що проявляються на рівні окремої фінансової операції
За ступенем гібридності	прості	інновації, що характеризуються єдиною зміною доходності (цінні папери)
	похідні	інновації, розмір доходності яких залежить від інших інноваційних продуктів
	комбіновані	посідання декількох типів фінансових інновацій в процесі інноваційного розвитку
За характером комерціалізації	комерційні	інновації, призначені для трансферу
	внутрішньогосподарські	інновації, призначені для власного споживання
За напрямом	доходні	орієнтовані на збільшення розміру прибутку
	захисні	спрямовані на мінімізацію впливу загрозливих факторів зовнішнього середовища та досягнення стійкого фінансового стану
	вартісні	спрямовані на зростання майбутньої вартості підприємства на ринку
За терміном	короткострокові	інновації, що реалізуються протягом 1 року
	середньострокові	інновації, що реалізуються строком від 1 до 3 років
	довгострокові	інновації, що впроваджуються внаслідок реалізації довгострокових стратегічних проєктів (строком більше 3 років)
За сферою функціонування	внутрішні	Реалізуються в межах окремого підприємства внаслідок здійснення перетворень в фінансовій діяльності
	зовнішні	реалізуються поза межами підприємств та свідчить про ступінь розвитку фінансової системи
За причинами виникнення	превентивні	фінансові інновації, що виникають як реакція на нові перетворення, що здійснюють конкуренти
	реактивні	фінансові інновації, що мають випереджаючий характер з метою отримання вирішальних конкурентних переваг

ній практиці функціонування господарюючих суб'єктів з боку вітчизняних науковців, в основному, зумовлюється необхідністю формування ефективного фондового ринку та важелів його регулювання. Поряд з цим, чисельні розробки методологічних і прикладних аспектів застосування фінансових інструментів не повністю відображають склад і зміст категорії «фінансові інновації», оскільки, практично поза увагою вітчизняних дослідників залишаються інші складові – фінансові продукти та фінансові технології. Комплексні дослідження всіх елементів інноваційних перетворень в фінансовій сфері управління, зважаючи на складність, системність та багатоаспектність таких інновацій не набули належного розвитку.

Сутність фінансових інновацій з точки зору розкриття її суттєвих особливостей як специфічної економічної категорії, віддзеркалюється у її основних функціях, що відображають роль і значення фінансових інновацій у системі економічних відносин мікрорівня:

- генерування фінансових ресурсів для впровадження інновацій технічного, технологічного, соціального ті іншого характеру;
- зростання економічного потенціалу підприємства;
- активізація розвитку інноваційного потенціалу підприємства;
- управління господарською діяльністю підприємства на засадах сучасних технологій фінансового менеджменту;
- формування ефективної фінансової архітектури підприємства та забезпечення притаманних їй функцій;
- забезпечення досягнення стратегічних цілей підприємства;
- підвищення рівня конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Кожна з наведених функціональних особливостей є важливою для розкриття змісту дефініції «фінансові інновації» та відображає основні аспекти економічної діяльності підприємств: відтворювальний характер існування, стимулюючий вектор розвитку, забезпечення фінансового базису їх функціонування (рис. 2).

Рис. 2. Функції та завдання фінансових інновацій підприємства

Загальною економічною функцією фінансових інновацій зарубіжні автори вважають створення і забезпечення руху фіктивного капіталу [5]. Специфічний характер виконання функцій фінансових інновацій проявляється залежно від сфери та галузі економічних відносин, рівня управління системи управління виробничим відносинами. Головними завданням специфічних фінансових інновацій вітчизняних підприємств є функція зміни концепції фінансового менеджменту шляхом трансферу інновацій з метою вирішення стратегічних завдань. Характер стратегічних цілей виступає орієнтиром вибору типу фінансових інновацій, пошуку методів їх впровадження й використання, визначає ступінь економічного ефекту від інноваційних перетворень фінансового менеджменту у майбутньому.

В якості основних критеріїв поділу і класифікації

фінансових інновацій вважаємо доцільним використати: характер впровадження фінансових інновацій, форму і об'єкт застосування, джерела фінансування інновацій, місце і роль у господарській діяльності, ступінь гібридності, напрям і термін здійснення, сферу функціонування та причини виникнення (табл. 1).

Оцінюючи сучасний рівень інноваційної активності вітчизняних підприємств, можна відмітити надзвичайно низьку ступінь впровадження інновацій фінансового походження. Дослідження показали, що основну вагу в структурі фінансових нововведень займають заходи з оновлення матеріально-технічної бази, впровадження у виробництво нового обладнання, технологій та інформаційних систем. Поряд з цим, практично неосвоєними залишаються такі сфери реалізації фінансових інновацій, як: інноваційні технології управління, фінансовий інжиніринг, впровадження новітніх методів диверсифікації ризиків діяльності, створення ефективних форм використання інтелектуального капіталу та мотивація інноваційного клімату в колективі. Практика господарювання національних господарських структур показує, що найслабкішою ланкою процесу інноваційних перетворень залишається сфера фінансового менеджменту. Основними інноваціями фінансового характеру, що впроваджувались у практику управління, були: збалансована система фінансових показників (близько 8%), реінжиніринг бізнес-процесів (28%), бенчмаркінг (30%), сценарне фінансове планування (30%), найпоширенішим типом фінансових інновацій залишається бюджетування діяльності підприємств. Існуюча ситуація доповнюється домінуванням планів і заходів тактичного характеру, відсутністю фінансових стратегій розвитку підприємств, слабкою адаптивністю до змін, обмеженістю кваліфікованих кадрів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведені наукові дослідження дозволили визначити фінансові інновації як головний чинник покращення фінансового забезпечення інноваційного процесу, базис впровадження інновацій технічного, технологічного, соціального характеру. Розмежування функцій фінансових інновацій та удосконалення методологічних засад їх класифікації постає теоретичною основою визначення їхньої сутності, складу, активізації процесу поширення їх у господарську практику підприємств. Удосконалення науково-теоретичних аспектів впровадження інновацій фінансового походження вимагає проведення подальших наукових досліджень відносно розробки ефективного механізму їх реалізації в практичній площині функціонування господарюючих суб'єктів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрійчук В.Г. Стратегічні орієнтири інноваційної модернізації вітчизняної економіки та механізм їх

реалізації. Збірник матеріалів X науково-практичної конференції 26 березня 2010р. Реалії та перспективи інноваційного розвитку України (економічні, фінансові та правові аспекти). – К.: УДУФМТ, 2010. – С. 9-15.

2. Гришова І.Ю. Проблеми формування інноваційної системи України / І.Ю.Гришова, Т.М.Гнатєва // Інноваційна економіка. 2012. № 12. С.54-62.

3. Гришова І.Ю. Повышение финансовой безопасности предприятия птицы / И.Ю.Гришова, В.В.Бутенко // Вектор науки ТГУ. Серия: Экономика и управление. 2013. № 1. С.88-90.

4. Маршал Дж.Ф. Финансовая инженерия: Полное руководство по финансовым нововведениям: пер. с англ. / Дж.Ф. Маршал.– М.: ИНФРА-М, 1998. – 784 с.

5. Пантелеева Н.М. Фінансові інновації з позицій інноваційно-циклічної теорії інноваційного економічного розвитку. [Електронний ресурс] // Режим доступу до публікації: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pprbsu/2011

6. Саніна О.Р. Похідні фінансові інструменти у стратегічних рішеннях міжнародного менеджменту / О.Р. Саніна, Н.Б. Бідник // Науковий вісник НЛТУ України. 2010. № 20.14. С. 252-258.

7. Фельдман А.Б. О производных финансовых инструментах / А.Б. Фельдман // Финансы. 1998. № 11. С. 45-48.

8. Шумпетер, Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. – М.: Прогресс, 1982. – 200 с.

9. Perez, C. Technological Revolutions and Financial Capital. / C. Perez // Edward Elgar Publishing Ltd, Cheltenham, UK, 2002. [Електронний ресурс] // Режим доступу до публікації: <http://library.hse.ru/>.

Tufano, P. Financial Innovation, in Handbook of the Economics of Finance (Volume 1a: Corporate Finance) / George 10. Constantinides, Milton Harris and Rene Stulz, eds. — Amsterdam: Elsevier, 2003. — P. 307—336.

11. Hull J.C. Options, Futures and Other derivatives: Fourth Editor, Prentice Hall Inc. / J.C. Hull, 2000. – 698 p.

12. Changing Money: Financial Innovation in Developed Countries. - N.Y., 1978. - 420 p.

13. Анисимова Ю.А. Применение финансовых инструментов в условиях либерализации российского рынка электрической энергии и мощности / Ю.А. Анисимова // Вестник Самарского государственного университета путей сообщений. 2009. № 5. С.117-121.

14. Анисимова Ю.А. Экономическое содержание структурированных финансовых продуктов / Ю.А. Анисимова // сб. научных трудов VIII научной сессии «Актуальные проблемы экономики современной России», декабрь 2012 г./ Санкт-Петербург – СПб.:ГУАП. 2013. вып. 8. С. 39-42.

15. Аюпов А.А. Инновационные финансовые продукты как механизм хеджирования рисков на рынке лизинговых услуг / А.А. Аюпов // Российское предпринимательство. 2007. № 12. С. 156-160.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ

І.О. Крюкова, кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії та економіки підприємства

Одеський державний аграрний університет, Одеса (Україна)

Анотація: В статті розглянуто сучасні вітчизняні і зарубіжні методичні концепції визначення сутності фінансових інновацій, типологізації їх видів та впорядкування складу. За результатами проведених наукових досліджень удосконалено методичний базис складових елементів і класифікаційних ознак фінансових інновацій сучасних підприємств. Розкрито основні функціональні особливості інновацій фінансового характеру з позицій їх основних завдань на рівні суб'єкта господарювання.

Ключові слова: фінансові інновації, інноваційний розвиток, фінансові технології, фінансове забезпечення, фінансові потоки.

I.A. Kryukova, candidate of economic sciences degree, department of the economic theory and enterprise economy
Odessa State Agrarian University, Odessa (Ukraine)

Annotation: The modern national and foreign methodical concepts of essence of financial innovations, typologization of types and structure of financial innovation are considered in this article. The methodical basis of elements and classification signs of financial innovations in modern enterprises is improved here. The main functional features of financial innovations at the level of the enterprise are also opened.

Keywords: financial innovations, innovative development, financial technologies, financial support, financial flows.

УДК 631

ПРИНЦИПЫ КОНЦЕНТРАЦИИ И ДИВЕРСИФИКАЦИИ ПРЕДПРИЯТИЙ АГРАРНОГО ПРОИЗВОДСТВА

© 2013

V.V. Lebedeva, кандидат экономических наук, доцент кафедры учета, анализа и аудита
Одесский национальный политехнический университет, Одесса (Украина)

Аннотация: В статье проведены исследования классификационных аспектов диверсификационной стратегии, предложена усовершенствованная её классификация и определены особенности реализации в сельскохозяйственных предприятиях, учитывая специфику аграрной сферы. Определен перечень основных характеристик диверсификации аграрного производства у субъектов аграрной сферы в современных условиях национальной экономики.

Ключевые слова: диверсификация, процесс диверсификации, аграрная сфера экономики, факторы производства.

Оскільки “основу диверсифікації становлять економічні вигоди для підприємства” та “завдання диверсифікації полягають у створенні зростаючої компанії і зміцнення її стабільності, не зважаючи на наявність випадковостей, що мають для компанії несприятливі наслідки” [1], важливо виокремити внутрішні мотиви та цілі, які стимулюють розширення видів виробничої діяльності аграрних підприємств.

Внутрішні мотиви диверсифікації полягають у прагненні підприємства до корпоративної синергії і скорочення витрат, а саме: придбання нових технологій, налагодження організаційних процесів, створення ефективних систем управління, формування висококваліфікованого персоналу, доступ до нових продуктів, патентів, каналів дистрибуції, оптимізація податків тощо. Основною мотивацією для фірми, як зазначає автор [2] є одержання прибутку, довгострокове зростання та експансія або розширення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми диверсифікації та концентрації в аграрному виробництві останнім часом дуже активно обговорюються науковою спільнотою, зокрема Гришовою І.Ю., Крюковою І.О., Маліком М.Я., Саблуком Р.П., Корінько М.Д., Комліченко О.О., Козаченко Г.В та ін.

Метою нашого дослідження є визначення принципів концентрації та диверсифікації підприємств аграрного виробництва з метою подальшої розробки механізмів управління процесами диверсифікації на прикладі аграрних формувань та кластер них утворень.

Сьогодні диверсифікація виробництва здійснюється в умовах нестачі, та навіть, руйнування основного капіталу та дефіциту обігових засобів у сільськогосподарських товаровиробників, формування олігопольної структури агропродовольчих ринків, несприятливої цінової ситуації, нееквівалентності відносин між сільським господарством та переробними підприємствами харчової промисловості, про що наголошують у своїх наукових працях вітчизняні вчені-аграрії [1-4].

Поштовхом до позитивних зрушень має стати як сприятлива державна політика у сфері сільськогосподарського виробництва, так і зростання можливостей підприємств, націлених на диверсифікацію виробництва. В Україні склалися для цього певні передумови. Так, на Україну припадає приблизно третина світових запасів чорноземів та 27% орної землі. На одну особу в Україні припадає 0,68 га орної землі, тоді, як в Європі – 0,25 га, проте цей потенціал не використано в достатній мірі, негативні тенденції минулих років не

усунено [5].

Доцільність диверсифікації зумовлена і використанням потенціалу найефективніших видів сільськогосподарської продукції, виробленої аграрними підприємствами. Як свідчать результати досліджень, у 2011 р. такими виявилися насіння соняшнику, цукрові буряки, овочі відкритого ґрунту, відгодівля свиней на м'ясо. При цьому виявлено потенційні можливості збільшення показників рентабельності за такими видами продукції, як зернові та зернобобові (+15,2%), насіння соняшнику (+21,9%), цукрові буряки (+9,8%), молоко і молочні продукти (+21,6%), а також невикористані резерви підвищення ефективності виробництва м'яса худоби і птиці [5,6].

За сучасних умов диверсифіковані підприємства перетворилися в інститути сучасної ринкової економіки. У цьому контексті для підприємств аграрного сектора особливого значення набуває збереження та розширення ринкових позицій за рахунок використання додаткових джерел ефективного використання внутрішніх ресурсів. До рушійних сил внутрішнього характеру належать: синергія, тобто ефект взаємодії різних спеціалізованих виробництв сільськогосподарського підприємства та спільне використання ресурсів; досягнення оптимального співвідношення між динамікою попиту на агропродовольчу продукцію, рівнем її новизни, якості та безпечності продукції.

Незважаючи на безумовні переваги ринкової системи господарювання, в процесі реформування аграрного сектора економіки проблеми трансформаційного характеру призвели до певного від'ємного мультиплікаційного ефекту: спаду виробництва та втрати конкурентоспроможності вітчизняних виробників на внутрішньому і зовнішньому продовольчих ринках. Частково це було зумовлено кризовими циклами, проте більшою мірою – відсутністю на початку аграрних реформ цільової економічної політики формування конкурентного середовища в аграрному секторі і системи захисту вітчизняних виробників та споживачів. Мається на увазі: створення шляхом диверсифікації організаційно-виробничих структур підприємництва; гнучких систем управління витратами виробництва, якістю та маркетингом продукції; організація адаптованих до ринку інформаційних систем стосовно стану та проблем кон'юнктури агропродовольчих ринків.

Саме конкуренція виступає базовою умовою взаємовідносин економічних суб'єктів господарювання у певному ринковому середовищі. Інтенсивність